

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Μ. ΤΑΜΗΣ

**Ελληνόγλωσση εκπαίδευση
στην Αυστραλία**
Η σημερινή κατάσταση της Ελληνικής

Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., ΡΕΘΥΜΝΟ 2001

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ: ΜΙΧΑΛΗΣ ΔΑΜΑΝΑΚΗΣ

- Αριθμός 4 -

© Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου
741 00 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 08310 - 77635, 77605
Fax: 08310 - 77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora
www.ediamme.edc.uoc.gr

Το έργο χρηματοδοτήθηκε από εθνικούς
πόρους και την Ευρωπαϊκή Ένωση στα
πλαίσια του Β΄ και Γ΄ ΚΠΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
& ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Επιστημ. Υπεύθυνος Έργου: *Μιχάλης Δαμανάκης*

Χρηματοδότηση: Ευρωπαϊκή Ένωση,
Υπουργείο Εθνικής Παιδείας
και Θρησκευμάτων

Φορέας παρακολούθησης: Ε.Υ.Δ. ΕΠΕΑΕΚ

Φορέας υλοποίησης: Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και
Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

Συγγραφή τόμου: Αναστάσιος Τάμης
Σε συνεργασία με: Ντίνα Βιάτου, Παναγιώτη
Γκογκίδη, Ελένη Γλαρού, Ματούλα Δουβαρτζί-
δη, Αναστάσιο Ελευθεριάδη, Αλέκο Κοντό,
Διονύσιο Κουτσουβέλη, Κύπρο Κυπριανού,
Ηρώ Μαλνυ, Παναγιώτα Νάζου, Σάββα Παπα-
σάββα, Σταύρο Πέτρου, Χρήστο Σαμαρά, Μι-
χάλη Τσιανίκα

Σελιδοποίηση τόμου: Χρυσούλα Κελαϊδίη
Εξώφυλλο τόμου: Κωνσταντίνα Μεταξιά

Εκδοτική επιμέλεια τόμου: Συνεργάτες Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
Πρόλογος	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	15
Γλωσσάριο και ακρωνυμικά της μελέτης	15
Στόχοι της μελέτης.....	16
Σκοπιμότητα της μελέτης	17
Μεθοδολογία της μελέτης	17
Περιορισμοί της μελέτης	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	21
Εισαγωγή.....	21
1.1 Η Οργάνωση των Ελληνικών Παροικιών της Αυστραλίας	23
1.2 Οι πρωτοπόροι: Τυχοδιώκτες, χρυσοθήρες και ναυτικοί	23
1.3 Η οργάνωση των παροικιών	25
1.4 Ανάκληση του Συνοδικού Πατριαρχικού Τόμου του 1908	28
1.5 Οι Ελληνικές Κοινότητες στην Αυστραλία	35
1.6 Σημαντικότερες σωζόμενες πηγές.....	48
1.7 Η δημογραφική κατάσταση των Ελληνικών Παροικιών στην Αυστραλία	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ	57
2.1 Ο κοινωνικός χώρος της παροικίας.....	58
2.2 Ο χώρος της εκκλησίας	63
2.3 Ο χώρος της οικογένειας	65
2.4 Ο χώρος της εργασίας.....	67
2.5 Ο χώρος των ΜΜΕ	68
2.6 Γλωσσική σύγκλιση και γλωσσική απόκλιση της Ελληνικής στην Αυστραλία	70
2.7 Οι λειτουργίες της Ελληνικής	75
2.8 Η Κατάσταση και η ποιότητα της Ελληνικής στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία.....	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	87
3.1 Το θεωρητικό υπόβαθρο	87
3.2 Η Ταυτότητα των φορέων και οι μορφές της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης	89
3.3 Η επίσημη πολιτική της Αυστραλίας και των Πολιτειών της	94
3.4 Η επίσημη πολιτική της Νέας Ζηλανδίας	96
3.5 Τα ελληνόγλωσσα προγράμματα στο κρατικό σύστημα της Ωκεανίας	97

3.5.1	Τα Ελληνικά στα προσχολικά ελληνόγλωσσα τμήματα	98
3.5.2	Τα Ελληνικά στα πρωτοβάθμια σχολεία.....	99
3.5.3	Τα Ελληνικά στα δευτεροβάθμια σχολεία.....	102
3.5.4	Τα Ελληνικά στα Κέντρα Αλληλογραφίας	106
3.5.5	Τα Ελληνικά στις Σχολές Γλωσσών	107
3.5.6	Τα Ελληνικά στα Τμήματα Ηλεκτρονικής Διδασκαλίας.....	108
3.6	Τα Ελληνικά στα Ελληνικά Ημερήσια (Δίγλωσσα) Σχολεία	108
3.7	Ιστορική προσέγγιση της διγλωσσίας.....	113
3.8	Διγλωσσία και ελληνική εποίκηση.....	115
3.8.1	Πρόβλημα ή προσόν η διγλωσσία;.....	116
3.9	Δίγλωσσα μοντέλα και εθνογλωσσική συγκράτηση- Σε αναζήτηση του δίγλωσσου μοντέλου.....	118
3.9.1	Παράγοντες αξιολόγησης δίγλωσσων προγραμμάτων, δεξιότητες και γλωσσική επάρκεια	121
3.9.2	Οφέλη της διγλωσσίας και συμπεράσματα	126
3.10	Τα Ελληνικά στα Ανεξάρτητα Σχολεία	129
3.11	Τα Ελληνικά Εθνοτικά Σχολεία.....	130
3.12	Τα Ελληνικά στα τριτοβάθμια ιδρύματα	138

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

	ΚΑΙ ΣΤΗ ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	143
4.1	Τα Ελληνικά στη Βικτώρια	143
4.2	Τα Ελληνικά στη Νέα Νότιο Ουαλία	148
4.3	Τα Ελληνικά στην Επικράτεια της Πρωτεύουσας	155
4.4	Τα Ελληνικά στη Βόρεια Επικράτεια.....	160
4.5	Τα Ελληνικά στη Δυτική Αυστραλία	164
4.6	Τα Ελληνικά στην Τασμανία	170
4.7	Τα Ελληνικά στην Κουησλάνδη.....	173
4.8	Τα Ελληνικά στη Νότιο Αυστραλία.....	177
4.9	Τα Ελληνικά στη Νέα Ζηλανδία	182
4.10	Η πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης για την Ελληνική στην Αυστραλία	189

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

	ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ	193
5.1	Αναλυτικά Προγράμματα και διδακτικό υλικό	193
5.2	Χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού	197
5.3	Κοινωνικοπολιτιστικές προϋποθέσεις των μαθητών.....	198
5.4	Μαθησιακές και γλωσσικές προϋποθέσεις	199
5.5	Λόγοι μη φοίτησης σε Τμήματα Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης.....	201
5.6	Διδακτικό προσωπικό.....	203

5.7	Οι γονείς, τα συλλογικά τους όργανα και ο ρόλος τους	206
5.8	Συμπεράσματα και Προτάσεις	207
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ		215
6.1	Οι παράμετροι της ελληνικής εποίκησης	215
6.2	Η γλωσσική κατάσταση στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία	220
6.2.1	Αναγκαία μέτρα	232
6.3	Συμπεράσματα και προτάσεις	234
ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ		243
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		245
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.		248

Πρόλογος

Το μέγεθος και η σημασία της νεοελληνικής διασποράς ποικίλλουν από περίοδο σε περίοδο. Ιδιαίτερα μετά τη «μικρασιατική καταστροφή», την ανταλλαγή των πληθυσμών και τη συνακόλουθη συρρίκνωση του ελληνισμού δημιουργήθηκε και καλλιεργήθηκε στον ελλαδικό χώρο η ιδεολογία της εθνικής ομοιογένειας, πράγμα που, σε συνδυασμό και με τις ψυχροπολεμικές καταστάσεις που ακολούθησαν την έκβαση του δευτέρου παγκόσμιου πολέμου, συνέβαλε στη σε μεγάλο βαθμό παραμέληση του ελληνισμού της διασποράς, και ιδιαίτερα εκείνου των χωρών της Μαύρης Θάλασσας, από το εθνικό κέντρο.

Η μαζική αποδημία 1,2 εκατομμυρίων Ελλήνων κατά τις δεκαετίες του 1950, 1960 και εν μέρει 1970 δημιούργησε, ωστόσο, μια νέα κατάσταση και ένα νέο απόδημο ελληνισμό, κυρίως στην Αυστραλία, στον Καναδά, στις ΗΠΑ και στη Γερμανία.

Ο «ιστορικός ελληνισμός της διασποράς», από τη μια – ο οποίος λόγω της μακροαίωσης παραμονής του σε εδάφη εκτός της νεοελληνικής επικράτειας τα θεωρεί πλέον ως πατρογονικά του εδάφη, χωρίς ωστόσο να παραιτείται του προσανατολισμού του προς το εθνικό κέντρο – και από την άλλη ο «απόδημος ελληνισμός», δημιουργημα της μαζικής αποδημίας κυρίως κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα, συγκροτούν σήμερα το σώμα της νεοελληνικής διασποράς, την οποία το εθνικό κέντρο φαίνεται να ανακαλύπτει εκ νέου.

Μετά την πτώση της χούντας, το 1974, οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας επεδίωξαν να επουλώσουν τις πληγές που άφησε η επτάχρονη δικτατορία και στον απόδημο ελληνισμό και να αποκαταστήσουν τη σχέση του με το εθνικό κέντρο. Οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ, στη συνέχεια, επεδίωξαν να διευρύνουν και να εδραιώσουν αυτή τη σχέση και να δημιουργήσουν ένα κοινό πλαίσιο δράσης για τον ελλαδικό ελληνισμό και τον ελληνισμό της διασποράς.

Η δημιουργία της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Απόδημου Ελληνισμού στο ελληνικό κοινοβούλιο, η ίδρυση του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού και η δημιουργία πολλών δικτύων στα πλαίσιά του αποτελούν δείγματα για το ενδιαφέρον του μητροπολιτικού κέντρου, καθώς και τη διαμορφούμενη συναινετική εθνική στρατηγική των συντεταγμένων πολιτικών δυνάμεων της Ελλάδας για τον ελληνισμό της διασποράς.

Η αναγκαιότητα μιας κοινής στρατηγικής και η προώθηση μιας νέας σχέσης μεταξύ μητροπολιτικού κέντρου και διασποράς στη βάση της ισότητας και της αμοιβαιότητας, φαίνεται να γίνονται κατανοητά απ' όλες τις πλευρές, δεδομένου ότι στο διαμορφούμενο παγκόσμιο περιβάλλον η επικοινωνία, οι σχεδιασμοί και η υλοποίησή τους δεν λαμβάνουν πλέον χώρα σε εθνικά πλαίσια, αλλά είτε σε υπερεθνικούς σχηματισμούς, όπως είναι για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση, είτε σε παγκόσμιο επίπεδο.

Για τους απανταχού Έλληνες η παγκοσμιοποίηση δεν αποτελεί απειλή, αλλά πρόκληση, δεδομένου ότι ο ελληνισμός ήταν παγκοσμιοποιημένος πριν την παγκοσμιοποίηση. Ζητούμενο, βέβαια, είναι μια νέα σχέση μεταξύ των απανταχού Ελλήνων και μια κοινή στρατηγική που θα τους επιτρέπει να λειτουργούν στο παγκόσμιο γίγνεσθαι όχι μόνο ως «συναισθηματική πολιτισμική κοινότητα», αλλά και ως κοινότητα με υλική βάση, με στέρεα δίκτυα επικοινωνίας και με αρχές και αξίες που της διασφαλίζουν μια ειρηνική και δημιουργική συνύπαρξη με τους λοιπούς λαούς της γης.

Είναι προφανές ότι στην αποσαφήνιση αυτού του ζητούμενου, δηλαδή της κοινής στρατηγικής για το μέλλον, συμβάλλουν η γνώση του παρελθόντος και η συνακόλουθη αυτογνωσία, από τη μια, και η εκπαίδευση από την άλλη.

Το πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών»¹, στα πλαίσια του οποίου καταρτίστηκε και η παρούσα μελέτη, ασχολείται κυρίως με την εκπαίδευση στην ελληνική διασπορά. Επειδή, όμως, η εκπαίδευση δεν λειτουργεί σ' ένα κενό, αλλά κάτω από συγκεκριμένες κοινωνικές, οικονομικές, θεσμικές, πολιτικές και πολιτισμικές συνθήκες, οι οποίες είναι με τη σειρά τους ιστορικό προϊόν, ασχοληθήκαμε στα πλαίσια των μελετών που καταρτίσαμε στην πρώτη φάση του προγράμματος (σχολικό έτος 1997/98) και με την ανάλυση αυτών των συνθηκών.

Συγκεκριμένα, με το ξεκίνημα του προγράμματος Παιδεία Ομογενών, τον Ιούνιο του 1997, συγκροτήθηκε ένα δίκτυο από ελλαδίτες επιστήμονες και επιστήμονες ελληνικής καταγωγής, οι οποίοι ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό. Αυτοί οι επιστήμονες επεξεργάστηκαν ένα πλαίσιο, μέσα στο οποίο έπρεπε να καταρτισθούν μελέτες², που θα αφορούσαν στους ακόλουθους τομείς:

- στην αξιολόγηση και αξιοποίηση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού υλικού,
- στις δυνατότητες προώθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας σε αλλόφωνους (ανάπτυξη στρατηγικών)
- στις δυνατότητες εφαρμογής δίγλωσσων εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε σχολεία στις χώρες υποδοχής,
- στις συνθήκες διεξαγωγής της ελληνόγλωσσης διδασκαλίας στο εξωτερικό (θεσμικό και οργανωτικό πλαίσιο),
- στους φορείς ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης,
- στις κοινωνικοπολιτισμικές και γλωσσικές προϋποθέσεις (επίπεδα γλωσσομάθειας) των μαθητών,
- στους κοινωνικούς χώρους χρήσης της ελληνικής,
- στη σύνθεση και λειτουργία της οικογένειας,
- στους λόγους αποχής των μαθητών από τα Τμήματα Διδασκαλίας της Ελληνικής και σε στρατηγικές περιορισμού της διαρροής τους,
- στις κατηγορίες (τύπους) εκπαιδευτικών,
- στις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών κατά κατηγορία.

1 Το πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών» στοχεύει στη διατήρηση, την καλλιέργεια και την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού τόσο σε μαθητές ελληνικής καταγωγής που ζουν στο εξωτερικό και φοιτούν σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όσο και σε αλλόφωνους μαθητές που επιθυμούν να μάθουν την ελληνική γλώσσα και να γίνουν κοινωνοί του ελληνικού πολιτισμού.

Στόχοι του είναι επίσης η επιμόρφωση των αποσπόμενων και των ομογενών εκπαιδευτικών, η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ομογενείς μαθητές και, τέλος, η δημιουργία δικτύων επικοινωνίας και βάσεων δεδομένων μέσα από το διαδίκτυο.

2 Χρησιμοποιούμε τον όρο μελέτη και όχι έρευνα, επειδή, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του Κοινωνικού Πλαισίου Στήριξης (Κ.Π.Σ.), στο πλαίσιο προγραμμάτων, όπως είναι το Παιδεία Ομογενών, δε χρηματοδοτούνται καθαρά ερευνητικές δραστηριότητες. Είναι όμως δυνατή η διεξαγωγή εφαρμοσμένων μικροερευνών που υπηρετούν την επίτευξη των στόχων του εκάστοτε έργου και δεν υπερβαίνουν τα όριά του.

Πιο συγκεκριμένα, κάθε μελέτη όφειλε να είναι δομημένη στα εξής μέρη (κεφάλαια):

1. Στόχοι της Μελέτης
(Οι στόχοι της μελέτης πρέπει να εξυπηρετούν τις τρεις δράσεις του Τ.Δ.Ε. Παιδεία Ομογενών)
2. Μεθοδολογία της μελέτης
(ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις των δεδομένων)
3. Η παρουσία των Ελλήνων στη χώρα...
 - *Ιστορική εξέλιξη:*
(Πότε πήγαν, ποιοι, πώς, γιατί στη/στο... κ.τ.λ., εξέλιξη των αριθμών)
 - *Κοινωνικοπολιτισμική σύνθεση του ελληνικού πληθυσμού σήμερα:*
(επάγγελμα, απασχόληση, μορφωτικό επίπεδο, μικτοί γάμοι κ.τ.λ.)
 - *Τόπος/τόποι κατοικίας*
 - *Οργάνωση της παροικίας/των παροικιών:*
(κοινότητες, διάφοροι σύλλογοι, ομοσπονδίες συλλόγων κ.τ.λ.)
 - *Παρουσία στα ΜΜΕ, πολιτιστική ζωή*
 - *Εκκλησία*
4. Κοινωνικοί χώροι (γλωσσικές επικράτειες) χρήσης της ελληνικής γλώσσας
5. Φορείς και μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.
(Τμήματα Μητρικής Γλώσσας, ελληνικά σχολεία, δίγλωσσα σχολεία, απογευματινά, Σαββατιανά κ.τ.λ.)
 - 5.1 Δίγλωσσα προγράμματα (μοντέλα) εκπαίδευσης
 - 5.2 Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης
6. Αναλυτικά προγράμματα και διδακτικό υλικό
7. Χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού
(κοινωνικοπολιτισμικές, μαθησιακές και γλωσσικές προϋποθέσεις των μαθητών, λόγοι μη φοίτησης σε Τμήματα Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης κ.τ.λ.)
8. Διδακτικό προσωπικό
(διάφοροι τύποι δασκάλων, προφίλ των δασκάλων, επιμορφωτικές ανάγκες κ.τ.λ.)
9. Γονείς
 - 9.1 Συλλογικά όργανα γονέων και ο ρόλος τους
 - 9.2 Τύποι οικογενειών
 - 9.3 Ο ρόλος της οικογένειας σε σχέση με την ελληνόγλωσσα εκπαίδευση
10. Συμπεράσματα προτάσεις
Οι ερευνητές όφειλαν επίσης να προχωρήσουν στην επεξεργασία τυπολογιών που θα τεκμηριώνονταν εμπειρικά και θα αναφέρονταν στους τύπους/μορφές:
 - α) της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης
 - β) της οικογένειας
 - γ) των μαθητών
 - δ) των δασκάλων
 - ε) του διδακτικού υλικού

Το εμπειρικό υλικό που συγκεντρώθηκε στα πλαίσια αυτών των μελετών αξιοποιήθηκε από τις ομάδες παραγωγής διδακτικού υλικού κατά τα επόμενα έτη λειτουργίας του προγράμματος Παιδεία Ομογενών.

Ήδη, όμως, το δεύτερο ήμισυ του έτους 1998 επιχειρήθηκε και μια πρώτη σύνθεση των αποτελεσμάτων των μελετών. Αυτή η συνθετική προσπάθεια οδήγησε το έτος 1999 στην έκδοση ενός συλλογικού τόμου με τον τίτλο: *Παιδεία Ομογενών. Θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις*. Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ., Ρέθυμνο.

Ο τόμος αυτός ο οποίος παρέχει μια εποπτική εικόνα για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση σε 10 χώρες (Καναδά, ΗΠΑ, Αργεντινή, Αυστραλία, Βρετανία, Γερμανία, Βέλγιο, Γαλλία, Σουηδία, Αλβανία) και χρησιμοποιείται ως επιμορφωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς που διδάσκουν την Ελληνική στο εξωτερικό, είναι ουσιαστικά ο πρώτος τόμος της σειράς: ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΠΟΡΑ.

Τα βιβλία που εκδίδονται σ' αυτή τη σειρά διαφοροποιούνται από τις λοιπές επιστημονικές εκδόσεις στα πλαίσια του έργου Παιδεία Ομογενών ως προς το ότι το περιεχόμενό τους αναφέρεται στις παροικίες των Ελλήνων και ιδιαίτερα στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση σε συγκεκριμένες χώρες διαμονής.

Η συγκεκριμένη σειρά έχει ως κύριο στόχο της, με επίκεντρο την εκπαίδευση, να συμβάλει στη μελέτη και την κατανόηση της ιστορίας της ελληνικής διασποράς. Γι' αυτό και η ιστορική διάσταση κυριαρχεί στις σχετικές αναλύσεις. Συγχρόνως, όμως, επιχειρούνται και συγχρονικές αναλύσεις που είναι αναγκαίες για τη βελτίωση και την προώθηση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη διασπορά.

Οι μελέτες για τις διάφορες χώρες δεν είναι ομοιογενείς μεταξύ τους, παρ' όλο που κινήθηκαν στο πλαίσιο που προαναφέρθηκε. Αυτή η διαφοροποίηση οφείλεται τόσο στις ιδιαιτερότητες και στα προβλήματα κάθε χώρας, όσο και στο ερευνητικό δυναμικό που διέθετε κάθε χώρα κατά την κατάρτιση των μελετών.

Εκτός τούτου, σε ορισμένες χώρες, όπως για παράδειγμα στην Αυστραλία και τη Γερμανία, διαθέταμε ήδη πρόσφατες εξειδικευμένες έρευνες, τις οποίες συμπεριλάβαμε και αξιοποιήσαμε κατά την κατάρτιση των μελετών.

Έτσι οδηγούμαστε εκ των πραγμάτων άλλοτε σε δημοσιεύσεις εποπτικές, όπως για παράδειγμα, αυτή για την «Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στον Καναδά» και άλλοτε σε εξειδικευμένες, όπως εκείνη που αφορά στην «Εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας για τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία (1975-1985)».

Πρόθεση μας, ωστόσο, είναι οι εκδόσεις για κάθε χώρα, εφόσον αυτές είναι περισσότερες, να οδηγήσουν στη δημιουργία μιας κατά το δυνατό πληρέστερης εικόνας για την εκάστοτε ελληνόγλωσση εκπαίδευση.

Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση δεν εξαντλείται φυσικά στην εκπαίδευση των μαθητών ελληνικής καταγωγής, αλλά αφορά και στους αλλόφωνους μαθητές της εκάστοτε χώρας διαμονής, οι οποίοι μαθαίνουν Ελληνικά.

Εντούτοις, το μεγαλύτερο μέρος των μελετών αναφέρεται στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση των μαθητών ελληνικής καταγωγής, δεδομένου ότι αυτοί αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία.

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνει στην ελληνική γλώσσα, θεωρώντας την από μια κοινωνιογλωσσολογική οπτική, πράγμα που οδηγεί σε διαχρονικές και συγχρονικές αναλύσεις του συγκείμενου.

Η ιστορική αναδρομή στη σχέση μεταξύ «εκκλησιαστικών» και «αστικών» κοινοτήτων μπορεί να ξενίζει σε πρώτη ματιά τον αναγνώστη. Ωστόσο, στην πορεία ανάγνωσης της μελέτης γίνεται σαφές ότι η σχέση αυτή, που συνεχίζει μέχρι σήμερα να έχει συγκρουσιακό χαρακτήρα, επηρέασε και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στην Αυστραλία.

Διαμάχες μεταξύ αστικών και εκκλησιαστικών κοινοτήτων συναντούμε λίγο-πολύ στα περισσότερα μεγάλα κέντρα του εξωελλαδικού ελληνισμού. Στην Αυστραλία, όμως, αυτές έχουν βάθος χρόνου και έχουν «σημαδέψει» σε μεγάλο βαθμό την ιστορική πορεία του ελληνισμού σ' αυτήν τη χώρα. Γι' αυτό και δεν μπορεί κανείς μελετητής να αντιπαρέλθει αυτό το ζήτημα.

Το κύριο χαρακτηριστικό των Ελλήνων της Αυστραλίας είναι, ωστόσο, η ζωντάνια και η δημιουργικότητά τους. Δεν διαθέτουμε βέβαια κριτήρια βάσει των οποίων θα μπορούσαμε να συγκρίνουμε και να αξιολογήσουμε τα διάφορα τμήματα του ελληνισμού της διασποράς, διαισθητικά ωστόσο θα τολμούσαμε να ισχυριστούμε ότι, τουλάχιστον τις τελευταίες δύο δεκαετίες, ο ελληνισμός της Αυστραλίας εμφανίζεται ως το πιο δυναμικό τμήμα του ελληνισμού της διασποράς, τόσο από οικονομικής και πολιτικής όσο και από πολιτισμικής πλευράς. Σ' αυτό συμβάλλουν σίγουρα πολλοί παράγοντες, ο σημαντικότερος των οποίων φαίνεται να είναι η πολιτική της χώρας διαμονής, από τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και μετά.

Η πολυπολιτισμική πολιτική των αυστραλιανών κυβερνήσεων μπορεί να αποτελεί κίνητρο για τις διαφορετικές από την Αγγλική γλώσσες, όπως υποστηρίζει ο Τάμης, συγχρότως όμως άνοιξαν δρόμους και δημιούργησαν μια δυναμική που με τη σειρά της οδήγησε στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική άνθιση των ελληνικών παροικιών στην Αυστραλία.

Σε καμία άλλη χώρα διαμονής δεν είναι τόσο μαζική η παρουσία των Ελληνικών μέσα στο επίσημο κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα. Σε καμία άλλη χώρα δεν μαθαίνουν τόσο πολλοί αλλόφωνοι την ελληνική γλώσσα. Καμία άλλη χώρα δεν έχει τον πολυπολιτισμό ως βάση για την επίσημη εκπαιδευτική πολιτική της.

Οι εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας, όμως, και ιδιαίτερα η μαζική είσοδος ασιατών μεταναστών στην Αυστραλία και η συνακόλουθη είσοδος των γλωσσών τους στο κρατικό σύστημα πιέζουν την Ελληνική και απειλούν να την εκτοπίσουν από το κρατικό σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι απειλείται να χάσει το status της ως γλώσσα –κλειδί (key-language) και να επανέλθει στο παλαιότερο καθεστώς της, εκείνο της εθνοτικής ή κοινοτικής γλώσσας (community language).

Απ' αυτή την άποψη, λοιπόν, η Ελληνική βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή της ιστορίας της στους Αντίποδες.

Σε κρίσιμη καμπή, όμως, βρίσκεται και σε σχέση με τη διαγενεαλογική εξέλιξη του ελληνισμού της Αυστραλίας. Αν για την πρώτη ελλαδογεννημένη γενιά η Ελληνική είναι γλώσσα

επικοινωνίας, για πάρα πολλά μέλη της αυστραλογεννημένης δεύτερης και τρίτης γενιάς έχει συμβολικό χαρακτήρα και χρησιμοποιείται ως συμβολικό στοιχείο της ταυτότητας και όχι για την κάλυψη καθημερινών επικοινωνιακών αναγκών.

Το πέρασμα της Ελληνικής από την *επικοινωνιακή* στη *συμβολική λειτουργία* φαίνεται να είναι το πλέον κρίσιμο πρόβλημα το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο από μια καλά οργανωμένη παροικία, η οποία δημιουργεί κοινωνικούς χώρους χρήσης και καλλιέργειας της γλώσσας προέλευσης.

Επικουρικά, και μάλιστα σε σημαντικό βαθμό, μπορεί φυσικά να λειτουργήσει και η ελληνική πολιτεία, στην οποία προσβλέπει ακόμα ο ελληνισμός της Αυστραλίας.

Ο δυναμισμός που αναπτύχθηκε τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια στην ελληνόγλωσση εκπαίδευση της Αυστραλίας εκφράζεται και μέσα από τους ομογενείς εκπαιδευτικούς και προπάντων μέσα από τους πολλούς φορείς και τις πολλαπλές μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.

Η ιδιωτική πρωτοβουλία είναι ανεπτυγμένη όσο σε καμία άλλη χώρα διαμονής. Υπάρχουν μάλιστα «ιδιωτικά σχολεία» που ιδρύθηκαν από φυσικά πρόσωπα, τα οποία σχολεία συγκεντρώνουν μεγαλύτερους αριθμούς μαθητών απ' ό,τι τα «σχολεία» των εκκλησιαστικών και αστικών κοινοτήτων.

Από την άλλη πλευρά, η Αυστραλία είναι η χώρα όπου συναντούμε όλες τις πιθανές μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.

Αυτή η πολυμορφία και η πολυδιάσπαση σε πολλαπλούς φορείς εγκυμονεί φυσικά και κινδύνους, οι οποίοι δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν όσο δεν θα λειτουργούν κατά τόπους Συντονιστικά Εκπαιδευτικά Συμβούλια. Η δημιουργία και λειτουργία τέτοιων Συμβουλίων είναι ένα από τα μεγάλα οργανωτικά ζητούμενα των παροικιών.

Ένα άλλο, εκπαιδευτικό αυτή τη φορά, ζητούμενο είναι η μετεκπαίδευση των ομογενών εκπαιδευτικών, αποφοίτων των αυστραλιανών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Η Αυστραλία καταρτίζει τους δικούς της εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία της Ελληνικής.

Κοινή διαπίστωση, όμως, όλων των μελετητών είναι ότι αυτοί οι ομογενείς εκπαιδευτικοί έχουν ανάγκη από μια συστηματική μετεκπαίδευση το περιεχόμενο της οποίας θα εστιάζεται : στην ελληνική γλώσσα, στην ιστορία, στη γεωγραφία και στο σύγχρονο ελληνικό (ελλαδικό) πολιτισμό.

Μια τέτοια μετεκπαίδευση μπορεί φυσικά να συντελεσθεί μόνο στην Ελλάδα. Κι εδώ καλείται η ελληνική πολιτεία να αναλάβει τις δικές της ευθύνες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γλωσσάριο και ακρωνυμικά της μελέτης

Στη μελέτη αυτή θα χρησιμοποιηθούν κατ' επανάληψη ορολογίες, σχετικά με τη γλώσσα και το πολυπολιτιστικό καθεστώς της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας, τις οποίες και παραθέτουμε επεξηγηματικά παρακάτω.

Ο όρος **Νεοελληνική γλώσσα** δεν συνάδει με την ιστορική συνέχεια και τη διαχρονική συνεκτικότητα της γλώσσας των Ελλήνων και για το λόγο αυτό δεν υιοθετείται στην εργασία αυτή. Ο όρος **ελληνική γλώσσα** αποδίδει με συνέπεια την εξελικτική και διαλεκτική πορεία της γλώσσας και καθιερώνεται ως τυπολογικά ακριβέστερος όρος.

Με τον όρο **Ελληνική** αναφερόμαστε στη συμβατική ποικιλία της γλώσσας, η οποία αναδύθηκε από τις νότιες ελληνικές διαλέκτους και η οποία σήμερα χρησιμοποιείται από τους περισσότερους χρήστες της στην Ελλάδα και στη διασπορά. Η συμβατική Ελληνική είναι το προϊόν σύνθεσης δύο παλαιότερων ποικιλιών της, της Δημοτικής και της Καθαρεύουσας, η οποία μέχρι το 1976 αποτελούσε την επίσημη γλώσσα του κράτους.

Ο όρος **Κοινοτικές Γλώσσες (Community Languages)** χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στη Μελβούρνη το 1974, **προκειμένου να αντικαταστήσει τους μέχρι την εποχή εκείνη χρησιμοποιούμενους όρους Εθνικές Γλώσσες ή Μεταναστευτικές Γλώσσες**. Ο όρος **Κοινοτικές Γλώσσες** υποδηλώνει ότι οι γλώσσες αυτές ευρίσκονται στη διάθεση του σπουδαστή στο φυσικό τους περιβάλλον και κατά συνέπεια προσφέρονται αριότερες συνθήκες για την εκμάθησή τους με τη μέθοδο της γλωσσικής ανάδυσης (language immersion). Ο όρος αυτός θα μπορούσε να συμπεριλάβει και την Αγγλική, σπάνια αποδίδεται ωστόσο με αυτό το εννοιολογικό βάρος.

Ο όρος **Δεύτερη Γλώσσα (Second Language)** περιγράφει είτε τη σειρά εκμάθησης της συγκεκριμένης γλώσσας (συμπεριλαμβανομένης και της κυρίαρχης Αγγλικής) ή, γενικότερα, υποδηλώνει μία άλλη γλώσσα εκτός της Αγγλικής. Κατ' επέκταση, ο όρος Πρώτη Γλώσσα υπονοεί την πρώτη γλώσσα του ομιλητή ή τη βασική και κύρια γλώσσα του, η οποία μπορεί να εκληφθεί ακόμη και ως **φυσική** του γλώσσα (**native tongue**) ή ως μητρική γλώσσα (**mother tongue**).

Ο όρος **Ξένη Γλώσσα (Foreign Language)** δηλώνει τη γλώσσα εκείνη, η οποία σίγουρα δεν ομιλείται στο άμεσο περιβάλλον του ομιλητή. Κατά συνέπεια, το περιβάλλον αυτό θεωρείται πλέον υπεύθυνο για την καλλιέργεια προϋποθέσεων ευκολότερης εκμάθησης της συγκεκριμένης γλώσσας για λογαριασμό του αποδέκτη σπουδαστή.

Ο όρος **Μητρική Γλώσσα (Mother Tongue)** αποδίδει την πρώτη γλώσσα του σπουδαστή, η οποία διατηρείται και διευρύνεται, καθώς μαθαίνει την Αγγλική. Δεν υπάρχουν κοινώς αποδεκτά στεγανά μέσα στα πλαίσια της διγλωσσίας, που να οριοθετούν τη βραχυτέρη περίοδο, με τον τερατισμό της οποίας αρχίζει η εκμάθηση της Αγγλικής. Συνήθως, η μητρική διατηρείται για τα πρώτα 4-6 χρόνια και μετά ακολουθεί η διγλωσσία.

Με τον όρο **Προγράμματα Ανάδυσης (Immersion Programs)** εννοούμε την προγραμματική μεθοδολογία, στην οποία η Ελληνική αποτελεί τη γλώσσα διδασκαλίας του μαθητή. Τα προγράμματα ανάδυσης ποικίλουν σε προγράμματα πρώιμα και μεταγενέστερα, ανά-

λογα με την εποχή της έναρξης εφαρμογής τους στη διάρκεια της σχολικής ζωής των μαθητών, και σε ολικά και μερικά, ανάλογα με τον αριθμό των αντικειμένων που διδάσκονται στην Ελληνική.

Για τα δεδομένα της ελληνικής γλώσσας, μέσα στα πλαίσια της στατικής διγλωσσίας, λειτουργούν δύο επιπλέον όροι, οι οποίοι επιχωριάζουν σε απομονωμένες περιοχές, ιδιαίτερα μετά τη συμπλήρωση μιας γενεάς από τον τεματισμό της ελληνικής μετανάστευσης στην Αυστραλία:

Γλωσσική Αναζωπύρωση (revitalization) αποδίδεται στα γλωσσικά προγράμματα, που στοχεύουν στη διεύρυνση της χρήσης μιας επαπειλούμενης γλώσσας ανάμεσα στους χρήστες των νεότερων γενεών ενισχύοντας τη γλωσσική επάρκειά τους.

Γλωσσική Ανανέωση (renewal) αναφέρεται στα προγράμματα, που στοχεύουν να αυξήσουν τη χρήση και γνώση μιας γλώσσας, που δεν ομιλείται πλέον στην πλήρη μορφή της.

Lingua Franca χαρακτηρίζονται οι εμπορικές γλώσσες του παρελθόντος και, πιο συγκεκριμένα, η Αγγλική, Γερμανική και Γαλλική. Ο όρος αυτός από το 1980, με την επικοινωνιακή επανάσταση και την παγκοσμιοποίηση της πληροφορίας και της γνώσης, συμπληρώθηκε με την εισαγωγή και χρήση του νεοπαγούς όρου **Trade Languages**, που αναφέρεται στις «νεοεμπορικές» γλώσσες. Στην περίπτωση της Αυστραλίας (Austrade Languages) χαρακτηρίζονται οι ασιατικές γλώσσες και, κυρίως, η Κινεζική (Μανδαρινική), η Ιαπωνοκορεατική και η Ινδονησιομαλεσιακή, με τις χώρες των οποίων η Αυστραλία έχει αναπτύξει εμπορικές και οικονομικές σχέσεις.

Εθνικά Σχολεία είναι ο όρος που χρησιμοποιούν οι Κυβερνήσεις της Αυστραλίας αναφερόμενες στα ελληνόγλωσσα και αλλόγλωσσα προγράμματα, που οργανώνονται από την ελληνική παροικία και τις υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες. Η ομογένεια για τα σχολεία αυτά χρησιμοποιεί τον όρο Ελληνικά Σχολεία. Στην παρούσα μελέτη τα σχολεία αυτά αναφέρονται ως Εθνοτικά Σχολεία, προσδιορίζοντας έτσι τον πολιτιστικό τους ρόλο και υφή, αφού ο εθνικός ρόλος τους δεν είναι εφικτό να λειτουργήσει.

Ελληνική Εθνόλεκτος είναι η μη-συμβατική ποικιλία της Ελληνικής, που λειτουργεί μέσα σε καθεστώς δυναμικής ή στατικής διγλωσσίας υπό την πίεση της Αυστραλιανής. Σημειώνεται ότι η εθνόλεκτος διακρίνεται για τη σταθερότητά της στο τυπολογικό, μορφολογικό, σημαντικό και συντακτικό σύστημα, έχει αποδεκτικότητα και λειτουργία και η διατήρησή της εξαρτάται περισσότερο από την ίδια την παροικία παρά από το αγγλόφωνο περιβάλλον.

Στόχοι της μελέτης

Αντικείμενο και πρωταρχικός στόχος της μελέτης είναι να ερευνηθεί και να εξακριβωθεί το βαθμό και το εύρος της διατήρησης, καλλιέργειας και προώθησης της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού σε μαθητές ελληνικής καταγωγής, που ζουν στην Ωκεανία (Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία) και φοιτούν σε σχολεία της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά και σε αλλόφωνους μαθητές, που επιθυμούν να διατηρήσουν συναισθηματικό δεσμό με την Ελλάδα και τους Έλληνες και επιθυμούν να γίνουν κοινωνοί του ελληνικού πολιτισμού και να εκμάθουν την ελληνική γλώσσα. Εξετάζεται επίσης

η ιστορική υποδομή των Ελλήνων της Αυστραλίας, καθώς και η κατάσταση της ελληνικής γλώσσας, όπως αυτή ομιλείται και λειτουργεί στην Ωκεανία.

Σκοπιμότητα της μελέτης

Βασικός σκοπός της έρευνας είναι να εξακριβωθεί η έκταση της λειτουργίας της ελληνικής γλώσσας, η κατάσταση της γλώσσας σε διαγενεολογικό επίπεδο, να δοθούν οι ιστορικοί παράγοντες της εποίκησης εκατοντάδων χιλιάδων Ελλήνων και των παιδιών τους στην Αυστραλία και να εκτιμηθούν τα κίνητρα και οι παράγοντες που θα οδηγήσουν στην εναρμόστερη και πληρέστερη διατήρηση και προώθηση της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού σε ομογενείς και αλλογενείς στην Ωκεανία.

Το έργο εξετάζει τα βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής γλώσσας υπό την επίδραση της Αυστραλιανής Αγγλικής (γλωσσική σύγκλιση και απόκλιση), διερευνά τους κοινωνικο-ψυχολογικούς παράγοντες που επηρεάζουν την εθνο-γλωσσική ζωτικότητα της ελληνικής και το ρόλο που παίζει η ελληνική στην ταυτότητα των Ελλήνων και αλλοεθνών. Το έργο διερευνά επίσης τους κοινωνικούς και εκπαιδευτικούς παράγοντες, που επηρεάζουν την κατάσταση της Ελληνικής, την εκπαιδευτική πολιτική και τις δραστηριότητες της ομογένειας, προκειμένου να διατηρηθεί η ελληνομάθεια στη δεύτερη και τρίτη γενιά των Ελλήνων της Αυστραλίας.

Μεθοδολογία της μελέτης

Η έρευνα, πάνω στην οποία βασίστηκε η παρούσα μελέτη έγινε στην Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία, ουσιαστικά από τον Ιούλιο 1997 μέχρι και τον Ιούνιο του 2001, χρησιμοποιώντας:

(α) Ένα κοινωνιογλωσσικό ερωτηματολόγιο, το οποίο διανεμήθηκε σε 685 εν ενεργεία εκπαιδευτικούς και σε 240 συντονιστές του μαθήματος της Ελληνικής.

(β) Επιστολές σε 470 σχολεία και εκπαιδευτικούς οργανισμούς και των 13 φορέων, που προσέφεραν ελληνόγλωσσα προγράμματα.

(γ) Ειδικές γλωσσολογικές συνεντεύξεις με 118 μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προκειμένου να εξετασθούν τα γλωσσικά τους κυκλώματα από την άποψη της φωνολογίας, μορφοσυντακτικού, λεξιλογίου, προσωδίας, πραγματικών (διαπολιτιστικών) χαρακτηριστικών και εννοιολογικών παρεκκλίσεων.

(δ) Ειδικές συνεντεύξεις με 49 υπηρειακούς και πολιτικούς παράγοντες των Υπουργείων Παιδείας της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας, προκειμένου να εκμαιευτούν πληροφορίες σχετικά με την επίσημη πολιτική των Κυβερνήσεών τους και να αξιολογηθούν συστηματικά οι ποσοτικές και ποιοτικές προσεγγίσεις των δεδομένων.

(ε) Συνεντεύξεις σε βάθος με 38 εκπαιδευτικούς, συντονιστές και διευθυντές ελληνόγλωσσων προγραμμάτων και Αυστραλιανών Σχολείων, για να σχολιασθούν πειστικά οι αδυναμίες και τα πλεονεκτήματα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.

(στ) Συνεντεύξεις με 45 γονείς μαθητών, που παρακολουθούν τα ελληνόγλωσσα προγράμματα από 11 φορείς εκπαίδευσης.

(ζ) Αλληλογραφία με 325 ανώτερους υπαλλήλους των Υπουργείων, Διευθυντές Σχολείων, Διευθυντές Τμημάτων Ελληνικών Σπουδών σχετικά με την ποσοτική και ποιοτι-

κή κατάσταση της Ελληνικής.

Για την αποτελεσματικότερη και εναρμόστερη συγκέντρωση του πληροφοριακού υλικού συστάθηκαν ειδικές επιτροπές εργασίας σε κάθε Πολιτεία και Επικράτεια της Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας με έναν υπεύθυνο ερευνητή σε κάθε μία από αυτές. Επιστολές, ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις ολοκληρώθηκαν στις πόλεις Auckland, Palmerston North, Wellington, Christ Church Hutt Valley της Νέας Ζηλανδίας και στις πόλεις Perth, Adelaide, Melbourne, Sydney, Darwin, Hobart, Brisbane, Townsville, Cairns και Canberra της Αυστραλίας όπου λειτουργούν ελληνόγλωσσα προγράμματα από διάφορους φορείς. Ορισμένα ερωτηματολόγια επιστράφηκαν δια του ταχυδρομείου, άλλα συγκεντρώθηκαν από τους υπεύθυνους ερευνητές. Συνολικά, μόνον το 68% των υποψήφιων πληροφορητών (κυρίως εκπαιδευτικοί των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων) και το 47% των συντονιστών επέστρεψαν τα ερωτηματολόγια. Το χαμηλό ποσοστό της επιστροφής των ερωτηματολογίων από τους συντονιστές δικαιολογείται εν μέρει διότι πολλοί από αυτούς δεν ήσαν Ελληνιστές.

Μαζί με τα ερωτηματολόγια ταχυδρομήθηκαν ισάριθμες διαβιβαστικές επιστολές, οι οποίες διασαφήνιζαν τους στόχους της έρευνας και ενθάρρυναν τη συμμετοχή τους. Καλέσαμε τους πληροφορητές να μας δώσουν τη δύναμη των μαθητών τους, τα ποσοστά των μαθητών που προέρχονται από διεθνικούς γάμους, το ποσοστό των αλλοεθνών, τη διάρκεια των μαθημάτων, τα βιβλία που χρησιμοποιούν, το σύστημα και το πρόγραμμα διδασκαλίας. Ζητήθηκαν επίσης πληροφορίες, που είχαν σχέση με τη διάθεση και την εν γένει νοοτροπία του σχολείου τους απέναντι στα ελληνόγλωσσα προγράμματα, τη δομή της σχολικής κοινότητας και την ύπαρξη συλλόγων γονέων. Από τους συντονιστές των προγραμμάτων ζητήθηκε να εκτιμήσουν το μέλλον και την επικρατούσα κατάσταση των Ελληνικών στο σχολείο, στην πολιτεία και στη χώρα τους, ενθαρρύνοντάς τους να σχολιάζουν διεξοδικά τις απόψεις τους.

Περιορισμοί της μελέτης

Η έρευνα μεθοδεύτηκε σε μια γεωγραφική περιφέρεια με αχανή επαρχία και κάλυψε δεκάδες χιλιάδες χιλιόμετρα στις δύο χώρες. Τα στατιστικά δεδομένα, παρά την παρέμβαση ειδικών στατιστικολόγων και αναλυτών ενδέχεται να παρουσιάζουν κάποιο πρόβλημα, διότι οι τελευταίες δύο απογραφές (1992 και 1996) δεν συμπεριλάμβαναν ερωτήσεις που είχαν σχέση με την εθνική ή εθνοτική καταγωγή¹. Χρειάστηκε να γίνουν διασταυρώσεις με άλλους παράγοντες (variables), όπως γλώσσα, τόπος γέννησης, θρήσκευμα, ώστε να εκμαιευτεί, η αριθμητική δύναμη του Ελληνισμού της Αυστραλίας και η πραγματική δύναμη των ελληνόφωνων εποίκων. Οι δυσκολίες που γεννώνται από τις διασταυρώσεις των παραγόντων αυτών έχουν σχέση με το ασαφές και ακαθόριστο των παραγόντων γλώσσα και θρήσκευμα, διότι ζητείται η απάντηση να αυτοπροσδιορισθεί, ανεξάρτητα από την ισχύουσα πραγματικότητα. Έτσι, για παράδειγμα, ένας Έλληνας Ορθόδοξος, που στο μεταξύ εντάχθηκε σε ετερόδοξο δόγμα ή αρνήθηκε να δηλώσει θρήσκευμα είναι πιθανό να διέφυγε την καταμέτρηση ή ένας Μακεδονοσλάβος είναι δυνατόν ενώ ομιλεί την Ελληνική και αυτός και τα παιδιά του, για λόγους πολιτικούς, αρνήθηκε να δηλώσει την ελληνομάθειά του με

αποτέλεσμα να διακυβευτεί η ακρίβεια των αριθμητικών καταχωρήσεων.

Ορισμένοι περιορισμοί ασκούνται στη μελέτη αυτή και από το γεγονός ότι δεν υπήρξε καθολική η συμμετοχή όλων των φορέων. Σε αρκετές περιπτώσεις ορισμένοι εκκλησιαστικοί φορείς αρνήθηκαν να συνεργασθούν, ενώ σε πολλές περιπτώσεις πολλά εκπαιδευτικά ιδρύματα, που έλαβαν επιστολή ή ερωτηματολόγιο, αρνήθηκαν να τα συμπληρώσουν. Η έρευνα αυτή συμπληρώνει παλαιότερες, που διεξάχθηκαν από το 1985², ωστόσο είναι η πρώτη φορά που η μελέτη παρουσιάζει ευρύτερο ερευνητικό εκτόπισμα και περιλαμβάνει και τη Νέα Ζηλανδία.

Σημειώσεις

1. Η νέα απογραφή έλαβε χώρα τον Αύγουστο του 2001 και αναμένεται με πολύ ενδιαφέρον διότι θα συμπεριλάβει ερωτήσεις και για τη γλώσσα.

2. Η παλαιότερη έρευνα διεξήχθη το 1992 από το ίδρυμα National Language and Literacy Institute of Australia και την Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση της Αυστραλίας και τα πορίσματα δημοσιεύθηκαν στον τόμο που εκδόθηκε το 1993 με τίτλο Unlocking Australia's Language Potential (Volume 8) Modern Greek με συγγραφείς τον Α. Μ. Τάμη και S. Gauntlett.